

Friedrich Engels: „Kommunistliku manifesti“ loojaid.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali maiüleskutse

NOORED SELTSIMEHED JA SELTSILISED!

Kogu ilma sotsialistlik proletariaat ühineb jälle esimese mai pühitsemiseks. Vajalised kui kunagi varem on sellel aastal sotsialistliku töörahva koondatud ridade demonstreerimine,

SEST PALJUDES MAIS VALITSEB REAKTSIOON.

Inglismaal saboteerib tagurline valitsus iga sotsiaalsed edusammu; Saksamaal ja Tšehhoslovakias rohkem kui aasta kodanline blokk tunneb end olevat kutsutud kaitsma varanduse omanikkude huvisid ja reaktsiooni, Prantsusmaal valitseb Poincaré, Itaalias Mussolini, haarab ikka uute konfliktide järgi, ja Poolas ning Leedus valitsemises piütakse talitada tema eeskuju järele. Austrias verised sündmused möödunud aasta 15. juulil osutasid kodanluse võimutunde tõusu, ja Norras töölisvalitsuse loomise surub nurka pangakapitali vastuseis. Belgias sotsiaaldemokraatia on valitsusest eemale tõrjutud, kuna see tunnistas omaks meie belgia seltsimeeste poolt suurejooneliselt algatatud võitluse kuuekuulise sõjaväeteenistuse kasuks.

Pole midagi imestada, kui sellases olukorras riikide relvastuse mahapanemine ei arene ja Inglise alalhoidlik valitsus astub Genfis kartmatult välja Washingtoni konventsiooni vastu tööaja lühendamise asjus. Euroopa on jälle küllastunud hädaohtlikust pinevusest ja sõjaohust, ning rõhutatud Aasia rahvaste keskel käärib ja kihiseb katkematult.

ENT PÄEV ARVETE ÕIENDAMISEKS LÄHENE!

1928-as aasta on valimiste aasta. Valitakse Prantsus- ja Saksamaal, Shveitsis ja Poolas, Tšehhoslovakias ning arvatavasti ka Inglismaal ja Belgias. Nende suurte võitluste eeldused tööliklassile on soodsad. Sotsialistlik tööliikumine on tõusujärgus. Kõik valimised viimasel ajal, olgu Saksas või Inglismaal, või Tšehhoslovakias, on toonud võitu sotsialistlikule liikumisele. Sotsialistlike töölis- ja noorsoo-organisatsioonide liigete arv kõikjal kasvab.

SOTSIALISTLIK TÖÖLISKOND ASUB PÄÄLETUNGILE.

Poliitilised ja ametiühisuslikud organisatsioonid alatasa tugevnedes algatavad tulevaid võitlusi. Reaktsiooni valitsus

on nad tihedalt liitnud ühiselt tegutsemiseks. Tšehhoslovakias käesoleva aasta jaanuaris leidis aset enam kui kaks-kümmend aastat lahutatult tegutsend sotsialistlikkude parteide ühine kongress, mis lõppis häade tagajärgedega. Sotsialistliku liikumise ühtlus areneb kiiresti. Rahvusvahelised organisatsioonid asuvad võitlusse rahvusvahelises ulatuses. Rahvusvaheline Ametiühingute Liit ja Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal on säädnud selle aasta mai-meeleavalduste keskpunktiks võitluse kaheksatunnilise tööpäeva eest. Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal oma Brüsseli kongressil seab üles oma lähema tuleviku tegevusprogrammi. Relvastuse mahapanek ja töökaitse on parooliks lähenevas võitluses.

SOTSIALISTLIK NOORPÖLV SANNUB KAASA.

Proletaarlik noorpölv kõigis mais on tunnustand selgesti oma saatuse vältimatust tööliikumisest. Iga löök reaktsiooni poolt tabab just teda täie teravusega ja iga võit, iga edusamm toob talle uusi arenemisvõimalusi. Sotsialistlik noorpölv sellepärast sammub tihedalt, koos töörahva pataljonidega, kui esimesel mail pühitsetakse aateid rahvastevahelisest sõprusest ja tööliiklasi vabanemisest, ta ka tulevikus kõigis lahinguis lööb kaasa vanemate seltsimeestega.

Ka rahvusvaheline sotsialistlik noorsooliikumine osutub uut tõusu ja võitlusrõõmu. Viimaseil aastail oleme saavutand

SUURE RAHVUSVAHELISE ÜHISVÄERINNA

noorsookaitse ja noorsooõiguse läbiviimiseks. Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal, Rahvusvaheline Ametiühingute Liit ja Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal moodustasid püsiva võitlusliidu meie noorsoo kaitseprogrammi teostamiseks. Meie kohuseks on seda liitu kõvendada energilise kihutustööga proletaarliku noorpölvke keskel. Seekordne maipüha peab sellepärast arenema uute poolehoidjate juurevõitmise tähe all sotsialistlikule noorsooliikumisele. Sotsialistliku töölis- ja noorsooliikumise tugevnemine on

AINUKENE TEE TÕELISE ÜHTSUSE LOOMISEKS RAHVUSVAHELISES TÖÖLISLIIKUMISES.

Kõik jõud kokku ühiseks tegutsemiseks, meie read peavad muutuma mitmekordselt tugevamaks, et tuleva aasta juulis — proletariaadi noor kaardivägi arvukamana kui kunagi varem võiks end demonstreerida.

VALMISTUGEM TEISEKS RAHVUSVAHELISEKS NOOR- SOOPÄEVAKS PUNASES VIINIS.

Sotsialistliku noorpõlve kokkusaamine Viinis peab olema võimas demonstratsioon sellest, et sotsialistlik noorpõlv täie teadvusega liitub sotsialistliku töölisklassi võitlusideaalidega. Maailm peab nägema, et töölisklassist kasvab uus inim põlv, täis kõigutamatu usku oma eesmärgi saabumisse, täis vaimustust ja võitlusrõõmu tulevasiks otsustavaiks lahinguiks vana kapitalistliku maailmaga ja reaktsiooniga ning valmis üles ehitama uut sotsialistlikku maailma.

Noored seltsimehed ja seltsilised! Suured ülesanded kutsuvad meid. Näidakem 1. mail, et meil tahtmist on neid ülesandeid ka täita.

Elagu rahvusvaheline sotsialistlik noorsooliikumine!

Elagu internatsionaalne rahvaid vabastav sotsialism!

SOTSIALISTLIKU NOORSOO-INTERNATSIONAALI BÜROO.

Berliinis, märtsil 1928.

Esimene mai

Maksim Gorki.

„Vennad! On tulnud tund, mil peame kiskuma end lahti sellest elust täis kurjust ja pimedust, sellest vägivalda elust, milles pole ruumi meile ja milles me pole inimesed!“

Ta vajkis, ja kõik vaikisid ning tungisid tihemini ja kindlamini ta ümber. Ema vaatas talle näkku ja nägi ainult silmi — uhkeid, julgeid, põlevaid.

„Seltsimehed! Oleme otsustanud täna avalikult selgitada, kes meie oleme. Lehitame täna oma lippu, mõistuse, õiguse ja vabaduse lippu.“

Pikk valge ritv välkus õhus, kaldus, jagas hulga, kadus sellesse, ja ühe minuti pärast lehvits töölislipu lai kangas nagu punane lind kõrgusse suunatud nägude kohal. Paavel tõstis käe — lipuriv vankus. Sääal tosin kätt haaris valget, siledat puud, ja nende keskel oli ta ema käsi. „Elagu töörahvas!“ hüüdis ta. Sajad hääled vastasid talle tumeda kisaga.

„Elagu meie partei, seltsimehed, meie vaimu kodumaa!“

Rahvas lainetas. Kes mõistis lipu tähendust, tungis ta poole.

„Kõigi maade töölisel elagu!“ hüüdis Paavel, ja talle vastas jõus ja sõbralikkuses liituv kaja, mille kõla vapustas hinge.

Ena haaris Nikolai ja veel ühe käe, ta nuuksus pisarast, aga ei nutnud. Ta jalad värisesid ja ta ütles värisevail huulil: „Vennad... see on õige...“

Nikolai rõugearmilise näo üle liikus lai naeratus. Ta vaatas lipule otsa, raputas sellele kätt ja pomises midagi. Siis ta ootamatult kaisutas ena, suudles teda ja naeris.

„Seltsimehed!“ laulis nüüd värkevenelane oma pehme häälega rahvahulga lärmi üle hüüdes. „Marssigem, seltsimehed, elagu vabade meeste püha!“

Rahvahulk astus tihedasti kokku. Paavel kõigutas lippu, laotas ta laiaks õhku ja liikus edasi, päikese paistetud, punane ja laialt naeratades...
Romaanist „Ena“.

Uno Kailas

Sõjalaul

Kuule: sõja hääled käivad
tasangutelt mere ääre.

Kõmin kuuldu kauge.

— Miks on lipud lehvitlemas
vikerkaare sarnastena?

Jõud, mis taas ei raage?

Meie hulk on tuhatpäine;
tõusime kui mägihaldjad
pimedusest paksust —
kuid ei võitle sõja pärast:
me ei surma ega murra,
raiu kättemaksuks.

Suitsev lage ahervare
tähistab ei meie radu,
meil on võitlus teine.
Meil on kirkad võitluskilbid,
käsi puhas, silmad selged,
meil on vaade avar.

See on sõda päikse pärast.
Tõusime kui mägihaldjad
pimeduse sylest.
Vallutame uue aja,
loome uued taevad, tõustes
päikse poole yles.

Tõlkind Ormi Arp.

Kaheksakümne aasta eest antud tähised

Kaheksakümne aasta eest töölisliikumisel ei olnud veel minevikku. Ta oli alles algamas, esialgu otsivana ja kobavana. Kuid ajaloo õige hinnangu, töölisklassi ideoloogia kokkuvõtte ning võitlustaktika sihtjooned lühikeses aga sisukas kokkuvõttes andis „Kommunistlik manifest.“

See Karl Marxi ja Friedrich Engelsi töö on nooruse programm — maailma noorima jõu koondaja.

1847. aastal Londonis peetud salajase „Kommunistide liidu“ kongress, esimene samm internatsionaali poole, võttis vastu ta põhimõtted. Järgmise aasta alul see teos ilmus esiteks saksa, siis peaaegu kõigis Euroopa keelis.

Kõik need, kes loevad nüüd „Kommunistlikku manifesti“ selgesti valatud lauseist otse prohvetlikke, nüüd juba igapidi tõestatud lauseid, ei või uskudagi, et see teos on kahe noore mehe ühine töö.

Üks manifesti autoreist Karl Marx oli siis vaevalt kolmekümne aastane. Sündinud (5. mail 1818.) Preisimaal juudioost advokaadi pojana, ta oli õppind Bonni ja Berliini ülikoolis õigusteadust, ajalugu ja filosoofiat, ning 1841. a., ülikooli lõpetamisel, hakkas valmistuma professoriks. Kuid ta pidi loobuma sellest: reaktsooniline valitsus ei luband ülikooli õppetoole pahempoolse ilmavaatega teadusmeestele, ja Marx oli liitunud juba Hegeli filosoofial rajaneva pahempoolse ilmavaatega. Marxil ei õnnestund olla kuigi kaua ka radikaalse ajalehe toimetaja — see suleti pea. 1848. aastal 25-aastane teadusmees sõitis Pariisi, kus oli alalises ühenduses kohalikkude revolutsiooniliste rühmade tegevusega ning rajas sääal ja hiljem Brüsselis revolutsioonilise proletaarliku sotsialismi (kommunismi) teooria ja taktika. Vaevalt Londoni kongress oli omandand põhimõtted, kui Pariisis puhkes revolutsioon, kust ka Marx võttis osa märtsirevolutsiooni äpardumiseni, mil ta saadeti maalt välja. 1848. aasta revolutsioonid tõestasid vasset teooriat, ja Marx asus Kölni, kus aga pea sattus reaktiooni võidu tõttu kohtu alla ja emigreerus 1849. aastal Londoni, et elada sääal oma elu lõpuni (1883).

Ka manifesti teine autor ja Marxi alaline kaastööline Friedrich Engels ei põlvnend proletariaadist: ta isa oli rikas Saksa vabrikant. Engels oli omandand suured tead-

mised filosoofiast ning olnud Inglismaal kaubanduslikuks agendi-
diks, kus võttis osa Owen'i õpetusele rajanevast sotsialistli-
kust liikumisest. 1844. a. Engels sattus lähedasse ühendusse
Marxiga kellega arenes püsiv koostöö. Kumbki ei kirjutanud
midagi, kaalumata asja sõbraga. 1849. aastal E. oli Saksa-
maal üks revolutsioonilise armee juhte, pääsis põgenema ja
elas hiljem Inglismaal.

Need kaks geniaalset meest, Marx ja Engels, rajasid proleta-
riaadi võitluse... „Meie õpetus ei ole doogma vaid juhatus
tegevuseks“, ütles Engels, ja see on leidnud kinnituse. Alles
hiljem Karl Marx rajas proletaarliku filosoofia (ajaloolise ma-
terialismi) ja andis geniaalselt põhjaliku majandusteadusliku
põhjenduse sotsialismile — „Kapitali“.

Ei Marx ega Engels võidelnud, kannatand ega uurind isik-
likkude huvide pärast. Nad mõlemad olid pärit jõukaist kih-
tidest, nad ei olnud sunnitud võitlema proletariaadi frondil.
Olgu mainitud sedagi, et Marxi nainegi oli pärit junkrute seast
— selle vend, von Westphalen, oli siseministriks kõige tume-
damail surveaegadel võitlemas töölisliikumise vastu. Pere-
kondlikud sidemed ei takistand. Ja see hülgav teadusmees
elas elu lõpuni suures puuduses, vaid jõukama Engelsi
sõbralikud toetused võimaldasid talle mõnelgi raskel pilgul
töö jätkamise.

Kuid need läind sajandi suurimad mehed teotsesid oma
tõetunde ja veendumuste põhjal — eeskujuks ka edespidiste
aegade noortele.

□ □ □

Marxi ja Engelsi töö ei olnud muidugi ainult nende isiklik
looming: tõusev kapitalism, majanduslikud vahekorrad üldse,
määrasid proletariaadi võitlustee. Oli vaja ainult geniaalseid
päid, et hinnata olukorda õieti. Oli antud tee, mida mööda
pidi arenema uue maailma ehitamine:

„Relvad, millega kodanlus on lõõnd maha feodalismi,
pöörduvad nüüd kodanluse etese pääle.

Aga kodanlus ei ole valmistand ainult relvi, mis toovad
talle surma; ta on kasvatand ka mehed, kes tarvitavad
neid relvi — moodsad töölisid, proletaarid.“

Töölisliikumine oli aland otsivana ja kobavana. Ka võit-
lusteede selgimisel ei olnud veel lootusi sotsiaalse revolutsiooni
teostamiseks lähemal ajal. Veel ei olnud lõpnu feo-
daalide võim, võitlus kodanluse ja feodaalide vahel jätkus veel.

Ja siin töölisklassil tuli võidelda käsikäes demokraatliku kodanlusega kodanlise demokraatia eest. Revolutsioonikatsed pea kogu Euroopas 1848. ja 1849. aastal ei võinud anda kuigi palju proletariaadile, küll aga kodanlusele. Kuid sedamööda kui feodalism on vandund alla kodanlusele, töölisklassi võitlusväli jääb selgeks — kodanline demokraatia, kes endistes võitlustes võis olla töölisklassi liitlane, on nüüd ta vastane.

Kodanlik-demokraatlik ühiskond — see on ainult baasiks otsustavale võitlusele sotsialistliku ilmakorra eest.

Kuid nagu sotsialism enne „Kommunistlikku manifesti“ pidi elama üle rea muutusi, nõnda ka pärast uueaegse sotsialismi rajajaid.

On lagunend juba kaks internatsionaali. Ühed tööliste juhid on liitunud liig kaugelt kodanlusega, on olnud ka teoreetiliselt lahkuminekuid sotsialismi põhiõpetusist ja nende väärtõlgitsusi. Sotsialistlikud parteid mitte igal juhul ei ole jäänd töölisklassi kandepinnale, vaid on otsind kokkuleppeid väikekodanluse ja teadvusetu „lumpenproletariaadiga“, kelle huvid omavahel on erinevad. Viimase aastakümne kestes kogu tööliikumine — nii puhtpoliitilisel kui ametiühisuslikul alal — on jagunenud kaheks, sotsialistlikuks ja kommunistlikuks, kumbki liikumine on moodustand oma internatsionaalid. See kõik nõrgestab tänapäeva töölisklassi. Kuid rahvusvaheline töölisklass peab koonduma ühte fronti kodanluse vastu, ning ühel või teisel teel see koondumine teostub: ajaloo kiire käik näitab selle tee. Ja töölisklassi ühinemine üheks frondiks on küllaldane eeltingimus sotsialismi lõplikuks võiduks kogu maailmas.

□ □ □

„Värisegu valitsevad klassid kommunistliku revolutsiooni ees. Proletaaridel ei ole kaotada muud kui oma ahelad.

Neil on võita maailm.

Kõigi maade töölised, ühinege!“

Sellase nooruslik-julge üleskutsega lõpeb „Kommunistlik manifest.“

See manifest on nooruse oma. Nagu noor töölisklass siis omandas kindla teadvuse oma võitluse sisust ja sihtidest, nii noor sõpradepaar — Marx ja Engels — sõnastas selle. Ja meiegi päevil see manifest kõneleb palju noorusele.

Sest noorus tähendab püüet uue ja õiglase ilmakorra poole. enesesalgamist oma veendumuste pärast, kindlat joont võitluses ja enesemüümise ning alandavate kokkulepete eitamist.

Iga kokkulepe oma tõekspidamiste vastu on enesemüümine, iga üksiku revolutsionääri üleminek reaktsiooni leeri on äraandmine. Tööraha rahvusvahelisel pühal, 1. mail, algaval kevadel, kaks noorust liitub. Looduse noorus, puhkemise aeg — see tõmbab kaasa uue maailma loojat, võitlusnoort tööliisklassi. Kuid mitte korratu kevadjoovastus ei taba meid meie suurel jõudude ülevaatuse päeval! Teame: kaheksakümne aasta eest rajatud sotsialism pääseb võidule siis, kui kogu rahvusvaheline tööliisklass olemasolevaid olukordi kasutades ja ettevalmistatult moodustab ühise fronti. See aga ei teki tunniliste vaimustushoogude vaid püsiva ja ennaõtsalgava töö tõttu. Iga üksik tööliisklassi liige peab olema siin teadlik oma kohuseis ja ülesandeis.

Meie raske võitlus teostub teadmises ja tundmises:

Ei teist meil lunastuse toojat
kui liit me kangekäeline,
muud ühisõnne säädjat, loojat,
töörahas kui kõikväeline.
Tao vasar terast tulisena
all surve leiva, hinge eest,
käel karmil tõkkeid võita kena,
tõus vabastav kui nõuab meest.

Viimse võitluse teele,
väerinda igal maal,
töö vennastuse meele
märk Internatsionaal.

Oskar Kurmiste

Meie võimutseva väikekodanluse „ideoloogia“

Väikekodanluse ideoloogia! Kas saab aga sarnasest sõnaühendusest, sarnasest mõisest üldse juttu olla? Kas siin ei peitu seesmine vastolu, mis seesuguse sõna tarvitamise võimatuks ja naeruväärseks teeb? Tõepoolest, kui ideoloogia all mõista teat isikute rühma läbitöötet, läbitunt ja läbikannatet ilmavaate vormulatsiooni, ilma- ja elusuhtumise kokkuvõtet, ilmakäsitust ja programmi, mis eeldab tugevat teoreetilist eeltööd ja hingeelulist kristalliseeringut, ühenduses olekut aktiivsuse ja tahteimpulssidega, — siis seesugusest ideoloogiast

väikekodanluse juures küll vaevalt võib juttu olla. Väikekodanluse iseloomustavamaks iseäralduseks ongi ju just teoreetilise kui ka tundeelulise selguse, kindlate tõekspidamiste ja hinnangu puudus.

Ent siiski! Igale ühiskondlikul rühmitusel kujuneb ajajooksul ometi välja teat mõttelaad, vähemalt teat harjumuste ja traditsioonide kompleks, loomusunniline huvidepiirkond, seega siis ka teat „ilmasuhtumine“, elusuhtumine, nähtuste käsitlemisviis ja hinnang, teat ilmavaadegi. Ses tähenduses saab kahtlemata kõnelda ka väikekodanluse kui niisuguse ilmasuhtumisest ja väikekodanluse ideoloogiast, olgugi ideoloogiast vaid jutumärkides, kui selle kihi elukäsituse kokkuvõttest ja põhjendusest.

Väikekodanluse ideoloogia“ on teat ovavism, inimolemuse ja inimhinge animaalse, loomapärase osa rudiment, jäänus. Animaalne olemus inimeses taotleb väikest mugavust ja muga-nemist ümbruselle. Igasugune põlemine loominguutes ja võit-lusekeeruses on aga väga ebamugav ja animaalsust hävitav. Sellepärast hoiab väikekodanlus ja ta ideoloogia kramplikult kinni kõigest vanast, kõigest sellest, millega nii väga harjut, kõigest traditsioonilisest, loomusunniks muutunud. Sest see on ju mugav. See ei nõua vaimlist pingutust, enese heitmist, uute, tundmatute olukordade keerisesse. Väikekodanlane nimelt kardab üle kõige neid uusi, tundmatuid olukordi, kõike seda, mis erineb tavalisest, harjunust, igapäevasest.

Agas veel rohkem kardab väikekodanlus kõike omapärast, isikupärast. Ta ideaaliks on: „olla nii, nagu kõik teised on alati olnud ja edaspidigi saavad olema“. Siin on väikekodan-lus tõepoolest väga „demokraatlik“. Ta on alati enamuse seisukohade pooldaja. Ta „ideoloogia“ muutub alati „moe kohaselt“ — väikekodanluse ideoloogia ja mood langevadki pea ühte. Moe järele käimine on peaaegu ta ainus „looming“. Ses suhtes on iga väikekodanlane väga „korralik“, tähendab, värvitu, isikliku omapärasuseta, oma näota. Väikekodanlasel on jäljendamisinstinkt eriti hästi arenend.

Sellane väikekodanlus tunneb end just praeguses kodanlikes ühiskonnakorras, eriti agas veel Eesti väikestes oludes ja väikeses vaimlises soos hiljutise orjarahva hinges ja ühiskonnas väga kodus olevat. Ta laiutab end igale poole, nõuab igal alal omale eluõigust ja on sallimata kõigi teisiti mõtlejate ja tundjate vastu. See Eesti väikekodanluse lohemadu armastab agas kõige meelsamini igasuguseid kroonuparaade, isamaalisi mee-leavaldusi ja juubeleid, „omakultuuri päevi“, igasugust religiooni, nii Jehoova templeid kui Taara usku, rahvuskasvatuse

kongresse, tuletõrje pidustusi, karskusliite ja öölokaale, kiriku-päevi, ÜENÜ'sid ja koolinoorsoo keskliite. Aga ta tungib mu-jalegi, meie vaimu ilma ülematessegi avaldustesse, — kirjan-dusseltsidesse, ülikooli, teadusse, kirjandusse, kunsti, haridus-ministeeriumi, teatrisse, igasse vaimuelu ja ühiskondliku elu valdkonda, mürgitades enesega säääl kõike. Isegi töölisliiku-misse ja sotsialistide ridadesse leiab ta eneselle teed, tikub säääl taoti üsna lopsakalle õitsengulle lööma.

Väikekodanlus ise ei ole midagi, ta ei tahagi midagi olla. Aga temal peab ometi olema oma kuldvasikas, oma väärjumal, mille ette ta kummardab ise ja millele kummardamist ta nõuab suure sallimattusega teisteltki. Väikekodanlusel peavad olema omad ebajumalad, omad autoriteedid, omad fiktsioonid, millele ta alati valmis on ohverdama loomingu, reaalse inimi-siku ja selle huvid. Neiks ebajumalaiks peab ta meelsamini usku, kirikut, riiki, eriti mingit metafüüsilist „omariiklust“, rah-vust, isamaad ja isamaa armastust (isegi „Maarjamaa prohvetid“ on juba tekkinud!), pastlaid ja pastlakultuuri, „suurt tund-matut“, „inimese irratsionaalset koguväärtust“, igasuguseid Absoluute, suuri ja väikesi Agasid, „kultuuripaleusi“, „täisisi-kuid“, „rahvuslikku põhiheli“, seltskonna arvamisi, tradit-sioone, harjund kombeid jne. — siis veel presidenti, väikest kodumaalist Mussolinit, igasuguseid isamaalikke „Harju Panku“ ja Nuustaku hertsogeid.

Kuid kõige tähtsam neist ebajumalaist, mida meiegi väike-kodanlus kummardab, ja neist ebavormest, millest ta küünte ja hammastega kinni hoiab, on — eraomandus ja eraomanduse valitsusele rajat kodanline ühiskond. Kõik teised ebajumalad on päämiselt selleks välja mõeldud, et need oleksid hääks era-omanduse ühiskonna püsimisele.

Väikekodanluse tugevamaks elujõu allikaks on just kodan-line klass kogu omas ulatuses. Aga väikekodanlus ise on ometi otsatult laiem ja suurem kui kapitalistline klass. Sest eraomandusele ja isiku orjastamisele rajanev kodanline ühis-kond mürgitab enesega ju kogu inimkonda, kõiki ta eluaval-dusi, järjelikult ka tööliklassi. On ju varandusega väike-kodanlaste kõrval olemas miljonid ja sajad miljonid varan-duseta väikekodanlasi, kelle püüdmuseks ja ideaa-likks ei ole mitte kodanlise ilmakorra kaotamine, vaid et ise ka kord jõukaks saada ja nii enesele võimalus luua teiste töö-vaevast elada! Võib ütelda, et isegi arenend maades ena-mus seesugusteist proletaarlastest ja teistest varanduseta inimestest kuuluvad varanduseta väikekodanlaste kilda, kes hellitavad lootusi ise kord ka vähemalt väikeseks burshuiks

saada. Ja just seesugused proletaarlastest väikekodanlased, kes kas alles ihaldavad tõusikuks saada või on teel selleks saamiseks või oma väikese tõusiku ideaali esimese jaama juba saavutand, ongi kõige viletsamad, lamedamad ja alatunud väikekodanlastest.

Meil, Eestis, hiljutisel orjademaal, on päämiselt tegu just viimast liiki väikekodanlastega, kes ei moodustagi veel enesest mingit klassi, kes on lihtsalt mingi klassiks kujunematu mass, vormitu ja näotu kogu tõusikuid, äsjaseid orje, praeguseidki orje, kes alles ihaldavad tõusikuks saada. Hiljuti veel orjad olnud, on need klassiks kujunematud tõusikud omariikluse saabumisel riikliku võimu otsa pääsenud, on nii mõneski suhtes sest võimust joobunud, võimust hullustunud. Need just moodustavadki meie võimutseva väikekodanluse „klassi“.

See võimutsev väikekodanlus oli vaevalt kümme aastat tagasi vene tsaaririigi ustavam alam, kes undki ei näind omariiklusest ja tsaari surve langemisest. Veel revolutsiooni esimesil päevil, vandus näiteks Tõnissoni „Postimees“ igavest truudust isegi troonilt tõugat tsaarile ja needis neid, kes lootsid ilma selleta läbi saada. Nüüd on siis see tõusikus ja orjalikkus valitsema pääsend omariikluse laeval ja püüab sääl siis oma „ideaale“ teostada ja oma „ideoloogiat“ riigi ellu kanda.

Pea kõik meie valitsevasse kihti kuuluvad väikekodanlased on sõja- ja iseseisvusaja hangeldajad, rahva nülgijad ja riigivargad, need, kelle tegude hindamiseks pole paragrahvi „leidud“. Neist koosnebki meie poliitiliste ja kultuuriliste „potipõllumeeste“ ja tohmanite klass, mille ideoloogideks on meie kodanlised parteid.

Aga selle klassi tudeks on kihid, kel õieti kodanluse kui niisugusega pole kuigi palju tegu.

Mis kogumehed on näiteks meie laialdane tegelikkude põllumeeste kiht? Mis poliitiline erakond üldse on meie kristlased? Või asunikude koondus ja tööerakond? Millised on nende erakondade poliitilised sihid ja ülesanded?

Aga kõik need erakonnad elavad õige suurel määral töötava rahva häältest, kuigi tegelikult on ta vihasemad vaenlased. Need on meie võimutseva väikekodanluse poliitilised esindajad.

Ja see väikekodanlus valitseb meil veel igal pool kindlasti. Ta juhib suurel määral kogu meie poliitikat, haridust, majandust. Ainult meie kirjandus on sellest võrdlemisi kergesti pääsnud ja parem osa kirjanikkonnast on selle vastu alati

ägedat võitlust pidanud. Aga omad tüübilised esindajad ei püüdu tal siingi (Roht, Mõtslane, Jaik, Nukk, Raud, osalt Visnapuu). Teisi on ta tublisti mõjutand (Tammsaare, Kärner, Kivikas, Raudsepp, isegi Tuglas osalt). Kunstiilmas on tal jalad kõvasti põhjal (Koort, Sepp, Vihvelin ja Co.).

Kui nüüd lõppeks küsida, milline on õieti meie võimutseva tõusik-väikekodanluse ideoloogiline tuum, siis satume pisut — piinlikku seisukorda! See on omalt olemuselt äärmiselt lihtne — ja selge! See kõik mahub ülejäägita ühteainsasse sõnna: „Rikastu!“ Rikastu iga hinna eest, rikastu ükskõik mil teel ja missuguste abinõudega! Vaata, kus aga midagi maiset on ripakile jäänud ja tõmba kust saab! See ongi meie väikekodanluse ideoloogia keskkoh. See on kogu ta ilma-käsituse tsentrum ja ideaalide vormulatsioon, ta käsk ja prohvetid. Kõik muu on ainult lisandus selle juure.

Sellest on tingit ta rahvuslise ja omariikluse mõiste käsitlemine. Sellest ripuvad ta usulised, eetilised, kirjanduslikud ja kunstilised veendumused. Rahvuslus, omariiklus, kõlblus ja kõik muu on ainult suitsukatteks oma tõeliste sihtide varjamiseks. Nii kaua ollakse rahvuslased, nii kaua pooldatakse riiklikku iseseisvust, kui kaua see meie võimumeeste kaukasse midagi sisse toob. Kui see motiiv peaks ära langema, siis on Eesti rahvast ja riiki müütamas ükskõik kellele — kas vene monarhistidelle, kes loodavad oma „riiki“ kord ometi üles ehitada, või koguni vene bolshevikkudellegi, kui see aga nende eneste võimu ei kõigutaks...

Kogu meie riik on meie võimutseva väikekodanluse jaoks otsekui väljamüügil. See on kui suurepärase varaait, kust igaüks õigustet on saama, ja mida hinnatakse seni, kuni säält on veel midagi võtta.

Meie võimutseva väikekodanluse „rahvuslikku põhiheli“ iseloomustavad „kahtlemata“ need arvult lugematud riigi ja rahva varanduse raiskamised ja ülelöömised, mis on sündind meie riikliku iseseisvuse kümne aasta kestel.

Milline suurepärase „rahvustunde“ avaldus ja omariikluse enesteteostus oli näiteks Eesti riigi kullatagavara suurema osa poetamine väikese võimulolijate kildkonna põhjatusse kaukasse Eesti panga valuutalaenude kaudu! Isegi kodanlised mehed tunnustavad, et sel teel tehti riigile vähemalt paari miljardi eest kahju. Üllamaid ja kaunimaid „rahvuslikke“ õisi oli sel alal kahtlemata meie kõrgemate riigi tüürimeeste suur-ettevõtete — Harju pank — meie kõige „rahvuslikum“ ja „omapärasem“ asutus. See oli suurepärase leidus, kuidas riigi

raha oma kaukasse toppida. Harju panga „konsortsium“ vääriks kui „geniaalne“ eneserikastamise mehhanism kuldtähtedega ajaloosse raiumist. — Meie „isamaalised“ ettevõtted jäid pankrotti, kuid nende eesotsas olivad said rikkaks. Aga kui kõnelda avalikult neist kuulmatuist lugudest Eesti panga asjaajamises, siis tuleb mõni rahvusliku põhiheli preester — kas või Jaan Tõnissoni näol — ja lahmab koodiga: „Neist asjust kõnelda on lubamatu; see määrab meie riigi au ja vähendab meie krediiti välismaail!“ Nagu teod meie riigi au sugugi ei määraks!

Meie kogupõllumehed tahavad riigilt alalõpmatult saada igasuguste toetuste, abirahade ja muude soodustuste näol. Maksudest on nad pea täielikult vabad, ent hädaldavad alalõpmata „suure maksukoorma“ üle.

Veel omapärasem on härrasasunikude koonduse „poliitika“. Nende poliitiline „programm“ mahub jälle ainult ühte sõnna: „Anna! Anna! Anna!“ See kisa kestab lõpmatuseni. Nende „juhtide“ „ideaaliks“ on vaid, — kuidas ise soojadele kohtadele saada: kõige ihaldavamad on muidugi ministrite ja välissaadikute kohad. Nende nimel on nad valmis koaleerima, ükskõik kellega — kes aga neile rohkem pakub. Aga poliitilised sümpaatiad kalduvad neil ometi rohkem kogupõllumeeste poole.

Kristlaste kõrgemateks ideaalideks on jälle — kiriku maad ja metsad, perekonnaseisu seaduse muutmine ses suunas, et pappidel sissetulek kindlustatud oleks, haridusministeerium — usuõpetus koolis. Kõik väga ma is e d asjad... „Tõmba, kust saad!“

Ja üks rahvaerakondlastegi „rahvuslus“ ja „rahvariiklus“ kannab samuti varjamatu „taskupoliitika“ iseloomu. „Postimees“ on alati südilt kaitsnud igasuguseid riigi raha ülelõpmisi. Selle erakonna juht on alati töötatöölise toetamise vastu olnud, aga ise oma ringkonna meeste seletades, et tema ainult siis saavat „kuidagi“ ära elada, kui „Postimees“ annab — 3 miljonit „puhast“... Mis viga sarnase tulu juures olla „rahvariiklane“ ja teha „rahvuslikku põhiheli“. Aga nõutakse, et nälgiv töötatööliline olgu suurem isamaalane!

Aga ometi on needsamad tõmbajad ühtlasi ka — suurimad kokkuhoidjad. Kokkuhoiust kõneldakse otse vahutava suuga, kui on kõne — riigitöölise viletsate palkade väikesestki tõstmisest, või hoolekande teostamisest. Kokkuhoiu nimel — koolid kinni, hariduse saamine teha jõukamate eesõiguseks! Kehvad üliõpilased ülikoolist välja. Ülikool ja — kultuurkapital

on neile härradele suurim kokkuhoiu objekt. Ent samal ajal otsustasid nad üheainsa käelliigutusega parumitele üle kahe miljardi taskuraha pihku pista. Rahva otsust kartes ei julenud nad seda taskuraha andmist rahvahääletusele panna, selleks põhiseadust „sotsioloogiliselt“ seletades, tähendab, kõige avalikumalt väänates ja rikkudes.

On ju vana tuttav tõsiasi, et võimu orjast võib saada kõige jõhkram võimu tarvitaja. Ja meie võimutsev väikekodanlus on seda väga selgesti näidanud. Lauldakse varjamatult kiidulaule Mussolinile. Meie riigikorda peetakse liig demokraatlikuks. Parlamendi autoriteeti on vaja vähendada — seda ihaldavad tööerakondlased. Seda vaja hoopis nulliks teha — kõlab kogumeeste soov. Asemele säetagu juba — põllumeste kogu või „põllutöökoda“ ja president!

Kõik see aineliste huvide „ideoloogia“ on kahtlemata meie vaimu- ja ühiskondlikku ellu sügavad jäljed jätnud, seda labastanud ja lamestanud. Ning see labastumise ja lamestumise protsess võiks veel kaua väldata ja kogu meie kultuurilise elu sügavasse soosse matta, — kui tervenemist ei oleks loota meie tõusvast tööliikumisest ja sotsialistliku ideoloogia tungimisest laiemaisse rahvamassidesse, rahva hinge. Ainult see võib päästa meie rahva vaimlisest hääbumisest. Ja ainult tööliklass suudab päästa ka meie riikliku ja kultuurilise iseolemise. Meie sotsialistlikul liikumisel on ühes võitlusega kurnamise kaotamise eest veel suur „rahvuslik“ ülesanne täita; mida meie kodanlus ei suuda täita.

Paanika linnas

Sándor Barta.

Linna, millest siin on jutt, moodustasid mitmed linnajaod.

Siin olid üksikmajade ja pankade linnajaod, määratute halvide kasarmusarnaste üürimajade linnajaod. Linna võiks kirjeldada nii: selles oli majoolikast tahutud suvilaid, toredaid aidu väikeste kenade marmorlossidega ja suitsend ning talatud tööliste surnuaidu.

Kuid linna südames, parkide lõhnava rõnga piiratud, seis helesinine tempel oma neljakümne torniga ja ooperimaja kuldroheliste kuplitega.

Nende kahe hiiglase tiibade alla kogusid väikesed ja suured kinod, reklaamipostid, kontorid ja kohvikud.

Iga puu taga pargis seisis kuulatades kindrali rüüsse riietet mees, — rahvas hüüdis neid lihtsalt politseinikeks. See ei lasknud siia näruseid hulkureid, rahvakeeles tööta töölisi, ega vahuga kaetud setukaid oma kolisevate koormatega, halastamatult tõukas neid tagasi põiktänavaisse. Lakitud kärata autodele ta näitas viisakalt teed. Olgugi, et määratul tahvilil, mis rippus selle linna pühapaiga kohal, ei olnud päälkirja:

Sissekäik keeldud

hulkuritele, proletaaridele, marukoortele

ja

vaikust segavaile koormaile.

siiski kindralirüüsse riietund politseinikud tihti ajasid laiali kogemata siia tungind töötatöölisi, kes istusid rahulikult pinkidel.

Kuid ärgu mõelgu keegi, et see linn on keiserliku türannia musta südametuse ikke all. Oh ei! Tuhandete ja tuhandete elektripirnidega valgustet Raekojas rahvasõbrad andsid hiilgavaid bankette. Need härrad kandsid siledaid teravaid habemeid, suurepäraselt istuvaid frakke ja mõned nelkegi nööp-augus. Ja sellest linnast on kirjutet see jutt, ja ta on nii tõepärane, kui tõepärane on tark vale, mis on üheväärne tagasihoidliku tõega.

Linna unustet ääres kanajalgadel seisvas puumajakeses elas eidetudi oma tütreaga.

Nad kaevasid prügikaste, ja kui nende kätte sattus poolmädand kapsapää, viskasid selle ahnelt koti ahnesse suhu. Ja leides söögijätiseid nad jagasid neid õelikult omavahel.

Nii kord juhtus, et kõrge aiaga piiratud suvila juures nad sattusid valgele õnnesaarele. Villa elanikele oli see harilik prügikast. Kesk konservekarpe nendes ujuva õlijäänusega ja poolikuid võileibu tüdrukku näppu sattus roosa paberitükk.

Tüdrukku silmad löid särama.

Mis oli siis see paberitükk, mille tüdruk surus oma südame vastu?

See oli, ja, see oli ooperipilet, loož nr. 1, keskel. Veel maksev ooperipilet.

Ooperisse!!! Veripunase sametiga dekoreeritud ooperisse! Vahtvalgete kolonnidega ooperisse! Ooperisse, kus kolme-

sajapäine orkester naerab ja nutab, kuhu võib minna ainult frakis ja vööni dekolteeritud õhtutualettides.

Ja kaks olendit igatses nüüd seitsme torniga, seitsme pitsoriga lossi järgi nagu ööliblikad tule poole.

Ja vaevalt olid kõland vabrikute lõunaviled, mõlemad juba olid kodu. Pesid end hoolsasti ja, vahetades lahkeid sõnu, panid kõrva eri paaridest kõrvarõngad, mis leitud prügikastidest.

Ja nagu mullapanga alt tõuseb hernes, nii värskena ja puutumatusena tüdruk vabanes mustuse ja vaesuse hilpude alt.

Käsi käes nad läksid teed, mida nad polnud käind varem kunagi, parkide ja politseinikkude piiratud seitsmepäise ooperimaja poole.

Kui nad olid jõudnud õnnelikult siselinna ja lakitud autod ikka tihemini lõikasid nende teed, nende süda oli vallatud metsikust hirmust nagu nad oleksid sattunud keeldud kohta.

Politseinikkude rõngas tuli tihedamaks ja tihedamaks. Nad seisid tänavail valgeis kinnastes ja ühe päaliigutusega lõikasid läbi tormavad autode jõed.

Ja kui naised olid oma sihist kiviviske kaugusel, politseinik tõstis karmilt käe valges kindas. Nende südamed tõmbusid kokku. Liikuv veri tardus.

Kuid nad libisesid reklaamitülba taha, ja hinge kinni pidades ootasid, kunni valgete kinnastega imeolend pöörab neile selja.

Nagu kaks sisalikku nad libisesid ühe auto järele, mille helkiv peegel kajastas nende hirmu, rõnga teisele küljele.

Neile näis, et nad on sattunud teise ilma. Kõik oli täis edasitagasi jalutavaid härrasid ja daame. Puhtad ja rõõmsad olid siin inimesed. Keegi ei rutand, keegi ei kartnud jääda hiljaks, ei olnud näha mure piinatud nägusid. Taevaski näis selgemana.

Meestel olid kullast ja elevantiluust kepid, naistel rooside ja nelkide kimbud. Üldse ei oleks sugugi imelik, kui siinsed inimesed oleksid kannud inglitiibu, ja küsimuski, kas nad ei varjand neid riiete all.

Aga nemand kandsid ainsat roosat piletit. Hoides hoolikalt enda ees nagu sakramenti, nagu püha paberit, millega lastakse paradisi.

Jalad vankusid neil, kui nad lähenesid pääauksele, mille ees seisis hõbekepigaga hiiglane.

Ja see hiiglane, kellel oli keeldud hingatagi frakkides meeste ja vööni dekolteeritud naiste ees, lõi ähvardavalt nende ees oma kepigaga.

Kuid, märgand roosat paberitükki, kumardus hirmund naiste ees ja tõstis aupaklikult oma kepi.

Ja mõlemad naised kadusid suure väravasse, nagu kaob leib nälginud lapse suhu.

Siin oligi muinasjutumaailm.

Nad läksid lumivalgesse marmorist koridori, mille lagedest laskusid kristallised kobarad. Ja siin oli neliteist ust, ja nende ees seisis neliteist väikest neegrit helepunaseis livreedes.

Mõlemad naised pigistasid käed südameile, mis värisesid nagu lapse ripsmed.

Kuid et nende aadressil hakati sosistama, nad läksid ühe väikese neegri juure ja värisedes ulatasid talle pileti. Neeger, ühtki sõna poetamatta, viis nad laia sametisse saali, milles oli kaks peeglit kuldraames, ja laest rippus suur kaheksa- jalgne hämblik pärlit suus hoides.

Käsikäes nad surusid end nurka nagu valgust kartvad loomad.

Kuid samal pilgul saalis süttisid lühtrid, linnuparvede sarnased, ja kusagilt sügavusest hakkasid sidistama viiulid.

Lühtrite kuldjoad helkisid meeste targeldet rinnaesistelt.

Vastas loožides hiilgasid daamide puuderdet ölad.

Kuid mõlemad vaesed istusid liikumatult nagu kurdid, otsides mingit punkti, et hoida pilku paigal.

Kusagil juba nuuksus orkester, ja raudeesriie hakkas raskesti tõusma.

Alles nüüd, otse nõiduse aetud, — nad julgesid läheneda looži äärde. Lahtisi sui jälgisid kaduvat eesriiet.

Nad istusid kõige toredamas, kõige nähtavamas loožis. Häkki nad märkasid, kuis paistsid nende hilbuud tulede hiilguses, ja kuidas väikesed aknakesed nagu laskevalmis püssid olid juhitud nende pääle.

Ja tõepoolest kolmsada binoklit oli tarvitusel parterrist ja loožide rõngast. Ja kõik need põlevad pilgud olid pööratud nende, nende viletsate hilpude ja eripaaridest kõrva- rõngaste pääle.

Nad tundsid verd soonis tihenevat ja vaenulisi pilke kui hõõguvat tuhka põletavat nende keha.

Kusagil kuuldus juba poolvaljuid märkeid. Mõned kahtlesid ja naersid väljakutsuvalt, teised sosistasid. Häkki keegi hakkas plaksutama looži suumas, kus istusid kerjused.

Üha kasvav rahutus oli tagasihoitud koerte märatsemise sarnane.

Ja orkester hakkas närviliselt piiksuma ning viulite poognad kõikusid õhus nagu joobnud mastid tormis.

Kuid naised istusid vahanukkudena saalis. Urisemine nende ümber kasvis, ähvardades neelda neid.

Mõned frakkides mehed painutusid üle barjääride ja tarvitasid lakkamatult binokleid. Häkki jalgade trampimine — ja jälle urisemine, mis kustus ja kasvis jälle loodusliku jõuga.

Keegi parteris hüppas tooli seljatoele. Tugev mürts, ja tool läks katki.

Kõik karjusid hirmus.

Üks naine langes minestusse.

Tüdruk nõudis vett.

Siis rõdul keegi sai aru, et teatris on tulekahju, ja hüüdis kui võlutud:

— Tuli!

Sajad inimesed karjusid, röökisid sadadel häältel:

— Tuli!! Tagavarakäik! Päästke end!..

Ja inimesed tormasid, üksteist tallates, kitsaste käikude poole. Naised palvetasid läbilõikavalt.

Kui politseiagent rahu tekitamiseks lasi paugu õhku, orkestrist kõlas hullund hüüe:

— Plahvatus!!!

See sõna uppus abitusse tormi! Välgu sarnaselt lendas alla raudne eesriie. Orkestrandid, haardes kaasa oma kallid riistad, tormasid ukse poole.

Oli sellaseidki, kes rusikate abil võitlesid naistega, ja neid, kes hammastega püüdis murda endale teed.

Kõik võitlesid kõigi vastu!

Verised, rebitud, kriimustet.

Juhtus — o issand! — et elavat kohtuministeriumi nõunikku talle endale alluv ametnik tagus jalgadega kõhtu!

Keegi ei võind tungida kitsaisse ustesse. Hulk jäi ummikusse. Kiskus, muutudes vere ja liha vormituks massiks.

Saali tungind tuletõrjujad hakkasid laskma publikut pritsidega.

Läbilõikav kisa vastusena vapustas saali.

Pääst väljatungivate silmadega hulk tungis tagasi ustelt. Kõik arvasid, et koridor on tules. Keegi hoopis hull ronis kõrgele lühtrile ning rippus temal kiikudes gorillana.

Ja inimesed tosinate kaupa nagu elavad eefeid ronisid

üles kolonne, lühtreid ja seinu mööda, kõige ees politseiagent valgeis kindais, kes nüüd oli veendund, et nad on lootuse-
tult ümbritset.

Ja häkki sündis midagi hirmsat:

Keskmisel lühtril kiikuv inime langes hirmsa kisaga mar-
morist põrandale.

Ta rebis endaga lühtri, mis mürtsus põlev nagu õhupall.

□ □ □

Aga nüüd juba veri voolas nagu vesi.

Frakkides seltskonnatoed tormasid edasi-tagasi, tõuklesid
ja langesid nagu hobused jääle.

Naiste juuksed lehvisid nagu mustad lipud verejõe kohal.

Tänavail politsei peatäs rahvast, sest nagu leek tormis
tormas teade: punased on lasknud ooperi õhku.

Ühe pilgu jooksul haakristlased organiseerisid pogrommi
vaeste juutide linnajagudes.

Komandant käskis panna arsitokraatlikus linnajaos kuuli-
pildujad igale nurgale.

Vastuseks sellele agulid tormasid siselinna poole.

Jalgrattanuhid sellevastu teatasid oma ülemusele, et pu-
nased toovad oma hulgad siselinna.

Komandantuur teatas valitsusele, et punased väed liigu-
vad siselinna.

Valitsus kuulutas välja sõjaseisukorra.

Vastuseks sellele kaupmehed ja putkamehed tõstsid hindu.

Tulemus: tööliste naised ja lapsed piirasid pagarikauplusi
ja röövisid neid.

Tulemus: hakkasid hullumeelselt mürisema soomusautod
ja ilma hoiatuseta hakkasid energiliselt laskma naisi ja lapsi.

Tulemus: 43 naist ja 16 last ning jalutu sõjainvaliid jäid
jäädvalt lamama veristele tänavkividele.

Tormina läbistas see teade vabrikulinnajaod. Kõik tööd
lakkasid. Ja elektriyaamad katkestasid oma töö.

Tulemus: linn langes pimedusse. Pimedus mähkis ka vii-
mased veel võitlevad inimeste varjud ja jäädvalt rahusolevad
laipade kuhjad.

□ □ □

Ja mõlemad naised, senni istund liikumatult oma loožis
ja kramplikult surund oma rinna vastu roosat paberitükki.
tõusid üles, pühkides otsalt rohket higi. Ja et nad mõistsid
olevat etenduse lõpnud, nad hingasid kergelt ning hakkasid

plaksutama kunstnikele, kes tõepoolest olid näidand oma võimisi. Ja nad läksid rahulikult koju pimedaid tühje tänavaid.

Nad tulid koju ning heitsid magama sügavas pettumuses, otsustades enam mitte minna ooperisse.

*

Sándor Barta on ungari noorema põlve kirjanik, kes suurte vormikatsetamiste järele on hakand kujutama töörahva võitlusi. Horthy valge terrori valitsetavas Ungaris noortel töölissõbralikel kirjanikel muidugi ei või olla eluvõimalusi, seda enam, et need juba poliitiliste süüde pärast on pidanud põgenema välismaile, ka Barta teosed ei saa ilmuda harilikult ungari keeles, vaid tõlgetes, ning ta on võitnud suure lugejaskonna kogu Euroopa revolutsioonilisest töölisrahvast ning on hinnatav kirjandusnimestelt.

Muriel Cooper

Väike lugu streigi päevilt

„Mine nüüd, mu laps, kell on ligi üheksa, kallis Peggy, näeksin meelsamini, et jääksid kooli ja sööksid säääl lõunat. Omale katsun muretseda lõunasöögi kusagilt ise ja siis kui sa koju tuled, joome seltsis teed“.

Lapse silmad riivasid isa näojooni aimdusrikka kahtlusega: ta teadis, milline on see „lõunasöök“, mida isa tahab süüa täna üksinda, ja mispärast ta ei luba tulla koju oma tütrekesel ega võtta osa lõunasöögist. Juba mõte üksi tegi talle valu, sest ta hoolitses oma kalli isa eest kogu lapseliku jõu ja hardumusega.

„Hää, hää, isa, ela hästi! Võimalik, et tulen täna vähe hiljem teed jooma, mul on nii palju ülesandeid lahendada.“

„Antaks mulle jõudu, et pleksin samasugune“, pomises mees pool meelegeites, kui ta nägi teel kaugenevat oma lapse nõrka ja kõhna kuju.

Päevast saadik, mil ta linna haigemajast sai tolle kurva telegrammi, mis ta elu kui niidi katki lõikas, kogu ilm oli muutund temale halliks, ainukeseks hellitusesemeks jäi talle ta laps, see täitis hommikust õhtuni ta mõtted, see oli talle määratu kallis varandus kogu röömutus ja viletsas elus.

Säääl seisis ta, streikiv tööline, vastu rõhuvale asjaolule, et ta hädast ja viletsusest pääsmine oleneb teiste hääst tahtmisest.

Just täna ta oli märgand sügava valutundega, kuis räbalais sitsikleit rippus alla ta lahjadelt õlgadelt ja kuis tumedad varjud piirasid väiksekeese hellusest õhkuvaid halle silmakesi.

Need jutustasid nii mõnegi loo näljast, meeleheitest ja süda-mevalust.

„Neetud elu“, kordas ta kogu hinges täna võib olla juba sajanamat korda, „millal küll lõpeb see streik, millal saabub rahu, millal võin jälle töötada?“

*

Koolis anti lastele lõunat. Suurtele laudadele kanti vesist suppi loomalihaga, mida näljased väikesed hävitasid suure isuga.

„Peggy, kas sa ei taha oma osa?“ sosistas talle väike naabritüdruk, „mu kõht on veel päris tühi, jõuan su osa veel ära süüa, kui sa ise ei taha.“

Silmapiilk hiljem oli taldrek tühi, loomaliha oli kadund, Peggy piilus poolpilukil silmakestega ringi, kas keegi vast ta toimingut ei märgand. Kuid kõik olid kibedas tegevuses endaga.

Tunnid kestsid. Öhtupoolik venis aeglaselt. Supp oli halb ja õpetaja väga kuri. Ent viimaks ometi löi kell neli, ja lapsed tõttasid koju, nõrga naeratusega kahvatuil palgeil ja iseäraliselt kaugusse tungiv pilk suurtes hallides silmades.

Peggy kodus avas ukse, isa oli jäänd tukkuma tugitooli. Teekann oli säetud hoolikalt lauale, selle kõrval kaks tükki vana, kivikõva leiba ja plektops siirupijäänustega. Vaikselts, üsna vaikselts riietus tütarlaps lahti ja ettevaatlikult, õige ettevaatlikult tühjendas oma koolitasku.

*

„Isa“ — kaks kõhna käsivart põimused isa kaela ümber ja paluv lapsenägu surus enda vastu isa oma.

„Isa, palun, palun, ärka ometi ja tule teed jooma, mul on üllatus sinule!“

Mees tõusis aeglaselt ja väsinult ning võttis koha kehva söögilaua ääre. Laps jälgis igat ta liigutust suure südamest hoovava õrnusega. Isa võttis lapse põlvedele ja kui ta käe pani tütrekese kõhna kehä ümber, täitusid ta silmad korraga pisaratega.

„Mis siis on uudist, mu lemmik?“, küsis ta häälega, pool pisarais, pool õrnas naeratuses.

Ta taldrekul oli suur tükk keedetud loomaliha.

Maksim Gorki elust

1.

60-aastane tööliskirjanik.

Märtsi lõpus kogu maailmas pühitseti üleilmseks kuulsuseks saand vene kirjaniku Maksim Gorki kuuekümnendat sünnipäeva. Olgugi, et ka tema sünnipäev ei ole küllalt kindel, kõige tõenäolisemana näib, et Niižni-Novgorodi geenius sündis 28. märtsil 1868. a. Ta isa on jäänd talle tundmatuks, ja ema suri varssi, nii et väikekodanikkudest vanaisa perekonnas ta on veetnud oma varaseima nooruse. Kuid iseseisev elu tõi juba varakult seiklusi. Ta on kiires vahelduvuses — kümnendast eluaastast pääle — poepoiss, pühakujude valmistaja, laeva kokapoiss, pagaripoiss, puulõhkuja, sadamatööline, vabrikutööline, kontoriametnik, ajalehe kaastööline, kuid siis poliitiline vang, ja iseõppijana kirjanikuna saab ruttu üldeuroopaliku tunnustusega kirjanikuks. Ja milline õnn, et selle kahekümneaastase noormehe puuduse meeletest tulnud enesetapmiskatse ei õnnestund!

Gorki kirjanduslik tegevus algas 1892. a. ühes Kaukaasia lehes, ja ruttu ta oli võitnud laia lugejaskonna. Ta teosed läksid kuni 100.000 eksemplarini! 1900. aastal ilmunud näidend „Väikekodanikud“ müüdi 15 päeva kestes 25.000-es eksemplaris. Vene vabameelseis, aga päämiselt sotsialistlikes ringkondades Gorki oli algusest pääle hinnatud töötava rahva kirjanikuna ja kapitalistliku ühiskonna eitajana. Ja et Gorki ise võttis osä põrandaalusest sotsialistlikust liikumisest, ta vangistati juba 1901. aastal, olgugi, et vabastati pea, ja mõnekuine vangistus oli tal ka 1905. aastal. Viimasel korral ta vabasteti Lääne-Euroopa laialiste hulkade moraalsel survega ja siis Gorki rändas välismaile. Veres rändaja rahutus, ta käis läbi Euroopa maad ning Ameerika Ühisriigidki, kuni asus Itaaliasse Capri saarele. Kuid mitte ükski kirjanduslikuks loominguks! Ta asutas oma kulul (teoste honorarid võimaldasid seda) sotsialistlike emigrantide agitaatorikooli Caprisse, mille õpetajate seas toimis ka praegune Nõukogude Liidu hariduskomissar A. Lunatšarski.

1917. a. revolutsioonis Gorki teotses oma väikeses sotsiaaldemokraatide-internatsionalistide rühmas, mis moodustas keskkoha vähemlaste ja enamlaste vahel. Ta toimetas välja päevalehte „Novaja Zhizn“ (Uus Elu) ja omandas sellega suure tähelepanu. Kuid pärast oktoobripööret Gorki

nägi, et ei ole tagasipöördumist teostet revolutsioonist; et iga tõeline revolutsionäär peab asuma toetama Nõukogude võimu ning sellega hoidma ära revolutsioonis võimalikke vigu. Ajal, kui Nõukogude Liit kannatas pääletunge, Gorki töötas eriti kirjanikkude, kunstnikkude ja teadlaste kogumisega ning nende töökorraldamisega, kuid pisut vabamate hingetõmmete saabudes ta rändas tagasi Caprisse, kus töötab praegu suure romaani kallal.

Ta ei taha sõita tagasi Venemaale, sest võõras ümbruses teda ei sega ega kisu kõrvale tööst mingi muu asi. Ja Gorki tahab olla nüüd ainult kirjanik.

Kõik, kes on puutunud kokku Aleksei Peškoviaga (Maksim Gorki on ainult kirjanduslik nimi!), võivad kõnelda temast kui äärmiselt osavõtlikust ja kaastundlikust inimesest. Kuid samal ajal puutub silma ta kiire vaatlemine. Huvitav on Gorki igapäevane, kuid veel enam ta kirjanduslik isik.

Ta teosed ammutavad aine kirjaniku rohkeist vaatlusist ja elamusist. Gorki jutud ja romaanid, nagu „Endised inimesed“, „Lapsepõlv“, „Ema“ ja muud, ning näidendid, nagu „Põhjas“, on algusest lõpuni südamlikud appihüüded kapitalistliku korra pahede kõrvaldamiseks. Gorki ei seleta vaid esitab fakte elust, kuid need faktid mõjuvad veenvamalt kui paljudki tulised üleskutsed. Gorkiga algab — esialgu veel ebateadlikuna ja kobavana — proletaarlik kirjandus. Nagu ennerevolutsiooniline aeg oli üldse suur ettevalmistumise ajajärk, nii siingi ei võind olla veel valmis tööliklassi kirjandust; sellepärast siin sammuvad käsikäes veel klassiteadlik tööline ja deklasseerund hulgas: nende kummagi pääteene on kapitalismi eitamine.

Praegu on otsustet proletaarliku kirjanduse küsimus. Sel alal on teind palju tänuväärset tööd Nõukogude Liidu kirjanikud ja kirjandusteadlased, kuid vahest enamgi veel töölisel. Kunsti ja kirjanduse mõistmine klassivõitluse ja ühiskondlikkude klasside lähtekohast juurdub vähehaaval teistelgi maadel. On saand tõsiasiaks, et mitte ükski sisu, vaid kogu loomingu vaim, tunne ja tahe määravad teose kuuluvuse ühele või teisele ühiskondlikule klassile.

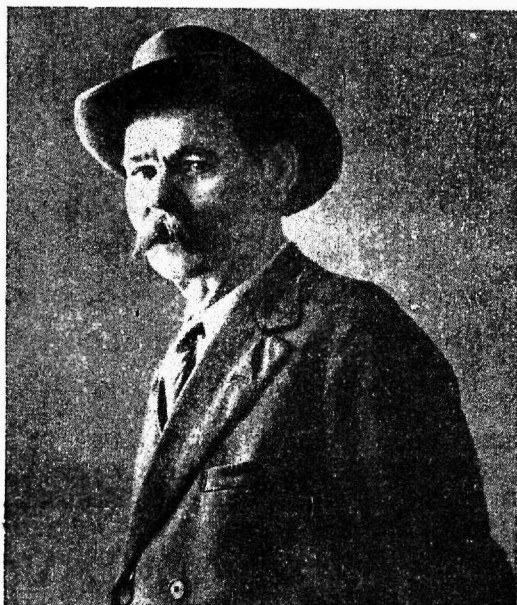
Gorki, on olnud siin teemurdjaid. Kogu Gorki looming on olnud läbimurdja kodanluse ja väikekodanluse kirjandusest proletaarlikku kirjandusfronti. Veel maailmasõja algusaastal Gorki toimetas esimese vene proletaarlikkude kirjanikkude koguteose. Eessõnas ta ütleb, kord vaadatavat selle raamatu pääle kui vene proletariaadi ühele esimesele sammule oma kunstikirjanduse loomiseks.

„Fantaasia — öeldakse mulle usaldamatult: Sellast kirjandust pole olnud kunagi ega kusagil.“

Kuid Gorki vastas sellele:

„Paljut ei ole olnud, mis on nüüd — pole olnud ju enam ka töölisklassi sel kujul, selle vaimse sisuga, milline ta on meie päivil. Püüe väljendada oma tunnetusi, oma mõtteid

Maksim Gorki.

ilusas vormis, on omane igale inimesele. See püüe peab arenema ikka suurema pinevusega proletariaadi hinges, kes oma intellektuaalsete jõudude kasvamise määral ikka suurema ja piinliku selgusega saab tunnetama oma kollektiivset ja oma üksikute draamat.“

Ja meilegi on tähtis ta julgustav ennustus, nüüd juba jaa-tavalt tõestet:

„Olen kindlasti veendund, et proletariaat võib luua oma kunstilise kirjanduse, nagu ta on loond suure töö ja määratute ohvritega, oma igapäevase ajakirjan-duse. See minu veendumus on võrsund paljuaastate vaatluste pinnal jõupingutuste üle, mida sajad ja sajad töölised ja talu-

mehed kulutavad jonnakalt, katsudes kinnistada paberile oma mõtted elust, oma vaatlused ja tunded.“

Ja uute aegade poole on pöördud tervitus tööliskirjanikele ning tööliste kirjanikele:

„Elagu mõistus ja tahe, mis on loond maailma kultuuri!“

Gorki teosed jäävad maailma kirjanduslukku tähtsana pätükina: üleminek kapitalistlikust ajajärgust sotsialistlikku. Selle suuremehe kapitalismieitavad teosed annavad lähtekoha teistele proletaarlik-sotsialistliku maailma jaatavaks ülesehitamiseks.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu tegevusest

Kokkuvöte Liidu juhatuse aruandest II-le kongressile.

1. Ülesehitamise ja organiseerimistö.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu asutamine otsustati 1. noorsotsialistide kongressil 1926. a. novembris. Tähendatud kongressini töötasid noorsotsialistid E. S. T. P. ühingute noorte seksioonides. Kongressi otsusel moodustati kõik E. S. T. P. ühingute noorte seksioonid noorsotsialistlikkudeks ühinguteks, millised osakondadena kuuluvad Eesti Noorsotsialistlikku Liitu. 1. kongressi ajal oli meil üldse 5 noorsotsialistlikku organisatsiooni umbes 125 üksikliikmega. 1927. a. jooksul asutati 16 ühingut, seega praegu kuulub Noorsotsialistlikku Liitu 21 osakonda kokku 570 üksikliikmega.

2. Ilmavaateline töö.

Ilmavaateline töö kui tähtsamaid ülesandeid noorsotsialistlikus liikumises on kõigis noorsotsialistlikkudes organisatsioonides rõõmustaval viisil arenend. Mitmed ühingud on oma liigetele pidand terve seeria loenguid ilmavaatelistest küsimustest. Mitmes ühingus on ilmavaatliku töö arendamiseks kasutatud õpiringi süsteemi. See töö kannatab rängalt vastava kirjanduse puudumise tõttu. Üsna väikest abi selle puuduse kõrvaldamiseks on annud noorsotsialistlik ajakiri „Rünnak“, niipalju kui väike ajakiri sellel alal üldse suudab teha. Võõrakeelse kirjanduse kättejhatamiseks tõi „Rünnak“ vahete-vahel ilmavaateliseks tööks vajalikkude raamatute mekirja.

3. Fashismi- ja militarismivastane tegevus.

Fashismi-, militarismi- ja tagurlusvastaseks kihutustööks kasutas Liidu juhatus kõige päält oma häälekandja veergusid paljude kirjutuste näol. Fashistliku riigipöörde puhul Leedus, mis oli ühenduses paljude sotsialistlikkude noortööliste tapmisega, kutsus Liidu juhatus kõiki Eesti noorsotsialistlikke ühinguid protesteerima terrori vastu Leedus. Üleskutsele reageeris enamus ühinguid, Liidu juhatus eeskujul saatsid ühingu protresttegrammid Leedu saadikule Tallinnas.

Liidu juhatus saatis protresttegrammi ka Ameerikas surmamõistetud töölisliikumise tegelaste Sacco ja Vanzetti hukkamise vastu.

4. Rahvusvaheliste sidemete loomine.

1. kongressi otsusel astus Eesti Noorsotsialistlik Liit Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali. Eesti noorsotsialistliku liikumise tutvustamiseks välismail saatis Liidu juhatus Internatsionaali pressekorrespondentsile ja mitmele välismaa sotsialistliku noorsoo ajakirjale teateid meie liikumise arenemisest ja praegusest olukorrast.

5. Häälekandja „Rünnaku“ väljaandmine.

1. kongressi otsusel tunnistati noorsotsialistlik ajakiri, mille väljaandmise algatas Tallinna ühing, Liidu häälekandjaks. Sellesena on „Rünnak“ ilmud seni. Oma ajakirja väljaandmine on ühenduses suurte aineliste raskustega. Liidu juhatusel on tulnud äärmiselt jõudu pingutada, et häälekandja ilmumist mitte seisma jätta.

Informatsiooni noorsotsialistlikust liikumisest Liidu juhatus on püüdnud anda ka sotsialistlikkude ajalehtede kaudu. Nii kokkuleppel ajalehtede toimetustega asetati informatsioon varem „Ühenduses“ ja nüüd „Rahva Sõnas“ n. n. noorte nurka. Lähema kontakti loomiseks Noorsotsialistliku Liidu juhatus ja ühingute vahel see teataval määral aitas kaasa.

6. Ühingute sisemise töö arendamine.

Liidu juhatus on püüdnud ühingute juhatustele kaasa aidata küll kirjalikkude juhtnöride, küll suusõnaliste nõuannete abil.

7. Vahekord sotsialistliku parteiga.

Noorsotsialistlik Liit on algusest päale püüdnud töötada kõige lähemas ühenduses sotsialistliku parteiga. Selle päale vaatamata on parteiga, nii keskkohas, kui ka kohtadel mitmed kokkupõrked esile tulnud. Mis puutub vastolude põhjustesse,

siis on nende tekitamisele palju kaasa aidand partei ideoloogiline määratus.

Üldiselt on sotsialistlik partei noorsotsialistliku liikumise vastu meil äärmiselt ükskõikne, tundub sageli, et isegi teravalt vaenuline. Noorsotsialistide mõttevärskus, püüd puudustele vastu astuda sääli, kus tarvis, püüd tuua sotsialistlikku liikumisse enam aatelist võitlusmeeleolu, ei ole partei vanale organismile hästi seeditav. Partei ei näe häämeelega, et tema tardund liikmeid ja ideoloogiliselt väikekodanlusse kaldumist noorte poolt puudutatakse. Ja arusaadav, et asjaolude sellaselt edasikestmisel noored, kui see tardumus neid juba algul ei kohuta, sotsialistlikust parteist ikka rohkem ja rohkem eemale nihkuvad. Saatuslik on see väsimuse meeoleu kahtlemata nii paljudelegi noortele. Nad lähema tutvuse järele sotsialistlikus liikumises valitseva jõuetusega löövad käega ja väga võimalik, et väga kauaks üldse eemalduvad töölisliikumisest. Kui mitte seda, siis asuvad töölisliikumise äärmisele pahemale tiivale, milline praeguste ebaausate võitlusvõtetega igatahes sotsialismi arengut kuidagi ei soodusta.

Kuna välismaail sotsialistlikud erakonnad palju energiat kulutavad selleks, et aidata kaasa nii vaimliselt kui ka majanduslikult noorsotsialistliku liikumise arenemisele, meil aga partei on leppind väikese toetussumma andmisega Liidu juhatus jooksvateks väljaminekuteks. Vaimlisest kaasabist pole rääkidagi. Alles kõige viimasel ajal on partei mõningat tegelast noorsotsialistlik liikumine teataval määral huvitama hakanud.

8. Vahekord kodanliste noorsoo organisatsioonidega.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu juhatus on algusest pääle teadlik olnud selles, et kodanliste noorsoo-organisatsioonide väimurusetavaile mõjutusile noorsoos, eriti töölisnoorpõlves, tuleb vastu astuda kogu energiaga. Paljud meie töölisnoored selle asemel, et teha kaasa jõukohaselt töörahva klassivõitluses seavad sammud teadlikult või ebateadlikult kodanliste noorsoo-organisatsioonide poole. Viimased endi näiliselt erapooletut maski kasutavad selleks, et töölisnoorpõlve revolutsioonilist ideoloogiat asendada mingi küüraka radikaalselt mõtleva kodanlis-rahvusliku rõõsapiimaga. Noorsotsialistliku Liidu juhatus on püüdnud selle küürakuse väimu vastu võidelda. Ta on püüdnud töölisnoori juhtida nende eneste loodud organisatsioonidesse, niipalju kui see meie noorsotsialistliku liikumise praeguse jõu ja tasapinna juures võimalik.

Eriliselt tuleb siinkohal allakriipsutada suhet koolinoorsoo keskliiduga, milline ideoloogiliselt on täiel määral suundund

tagurlis-marurahvuslikule pinnale. Seda suurema kahjatsustundega peab Noorsotsialistliku Liidu juhatus oma aruandes mainima, et selle tagurlis-marurahvusliku noorsoo-organisatsiooni tegevusele käude löövad kaasa ka sotsialistliku partei silmapaistvamaid tegelasi. Nad ei häbene ripneda selle organisatsiooni auvilistlaste nimekirjas, koos Jaan Tõnisson'i, Konstantin Päts'u ja teiste meie „rahvuslikkude suurvaimude“ kõrval.

Noorsotsialistliku Liidu juhatus ei viivitand selle asjaolu teatavaks saamisel nendele sotsialistliku liikumise tegelastele meeletuletamast, et neil vast esmajärjekorras oleks nagu kohustusi ka töötavale noorpõlvele. Ent kahjuks seda liigset ninatarkust mitte üksi kõrgesti austatud marurahvusliku noorsoo-organisatsiooni auvilistlased ei pannud pahaks noorsotsialistidele, vaid ka sotsialistliku partei keskkomitee pidas ja peab nähtavasti tänapäevani seda täiesti loomulikuks nähtuseks.

Aruanne jooksvast tegevusest jääb ruumpuudusel toomata.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu II kongressist

Kongress peeti 31. märtsil ja 1. aprillil s. a. Tartus. Kongressil olid esitatud 9 noorsotsialistlikku organisatsiooni 27 saadikuga.

Üldiselt möödus kongress üksmeelse töö tähe all. Vaieldused kõigiskisimuses olid väga elavad. Kogu kongressi töös tundus elavat noorusvaimustust ja värskust. Kongressi töö viljakuse kindlustas korralik ettevalmistus: kõik ettepanekud oli Noorsotsialistliku Liidu juhatus enne kongressi põhjalikult läbi kaalund ja need paljundatult esitand ühinguile seisukoha võtmiseks.

Tervest reast kongressil ettekantud referaatidest toome siinkohal mõningate kokkuvõtted kongressil vastuvõetud resolutsioonide näol.

Kongressi huvikeskpunkti moodustas seeria referaate noorsotsialistliku liikumise kultuurhariduslikkudest ülesannetest, millede kokkuvõttena tähelepandavamaid resolutsioone:

Kultuuritöö tähtsus noorsotsialistlikus liikumises.

1. Suured ühiskondlikud tervikud on geneetiliselt võrdlemisi väga noored ja neis ei ole suutnud sotsiaalne elu kujuneda enam-vähem harmooniliseks, täiuslikuks.

2. Praegune teaduse arenemisaste võimaldab ühiskondliku elu täiuslikkuse poole juhtimise, üldse kultuuriarengu valitsemise.

3. Praegusaja üliväga mitmekesistunud ja haige ühiskondliku elu tervestamine ning tervena hoidmine nõuab kodanikkude koordineeritud koostööd ja suuri oskusi.

4. Koolid ei paku suurima väärtusega teadmisi ühiskonnateaduse alalt ja ei arenda sotsiaalset hingelaadi. Et aga praeguseist noorist kujunevad kultuuritegelased, siis tuleb neil selleks korralikult ette valmistada väljaspool kooli.

5. Sotsialistlik liikumine, mis teeb suurimaid pingutusi sotsiaalsete puuduste kõrvaldamiseks, süveneb järjest ja nõuab ikka enam uusi tüsedaid tegelasi.

6. Noorte tegevus enesetäiendamise alal peab eriti silmaspidama ühiskondliku elu ja üldse kogu kultuuriarengu küsimusi, sest need on põlevamad ja elulisemad praegusaja küsimusi.

7. Eriti need, kes juba varakult tõsiselt valmistuvad kultuuritöö vastu, suudavad kultuurilisse arengusse jätta sügavamaid jälgi.

Kirjandus ja kunst sotsialistliku ilmavaate teenistuses.

1. Kunst ja kirjandus peegeldavad omaaja ühiskonda, järelikult kapitalistliku ühiskonna kunst kapitalistlikku ühiskonda.

Osa kunsti jõuab ette oma ajast ja aitab tähistada tuleviku teed. Juba kapitalismi ajal tekib töölisklassi psüühikat vastav kunst; see väljendab seda tervikus, s. o. nii sisus kui vormis.

2. Ilmavaate kasvatamisel on väga tähtis koht kunstil ja kirjandusel. Sotsialistliku ilmavaate kasvatamisel on tähtis kunstiteose sisu teadvust arendavana elemendina, sama tähtis aga vormi kaudu antav tunne ilmavaate kasvatusel alateadlikuna elemendina.

3. Noorsotsialistlikes ühinguis peab olema tähtis koht:

a) töölisklassi kohase kirjanduse lugemisel ja analüüsimisel;

b) kollektiivsustunnet äratavail kunstilistel ettekandel ja toiminguil (ühislaul, koordeklamatsioon, massnäidend, demonstratsioon).

Noorsotsialistliku Liidu juhatus peab võtma oma pääle (asjaomaste töölisorganisatsioonide abil või iseseisvalt) ühingu kirjanduslik-kunstilise töö instrueerimise; töö ise teostatakse ühinguis oma ühisel jõul.

Kus on olemas töölisteatriid, noorsotsialistid asugu tihedasse ühendusse nende ettevõtetega ja pangu maksma truppides, laulukoores ja orkestris tõeliselt sotsialistlik vaim.

Töölisnoorsoo kaitse.

Pikemalt peatus kongress töölisnoorsoo kaitse küsimuste juures. Kiideti hääks Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali poolt väljatöötatud töölisnoorsoo kaitse miinimumprogramm, millele täienduseks võeti vastu veel järgmised resolutsioonid:

1) Töölisnoorsugu on lahutamatu osa tööliskonnast, majanduslikus võitluses on noortel samad nõuded, mis täiskasvanuil, peale mõne erandi.

Sellepärast on kohustatud töölisühingud päevanõuete hulka üles võtma ka kaitse nõuded.

2) Noorsotsialistlikud ühingud on kohustatud võitluses töölisnoorsookaitse eest esirinnas sammuma. Selleks tuleb igal noorsotsialistil vastava ametiühingu liige olla ja neid noorsoo kaitsetööle tõmmata.

3) Püüda sidemeid luua organiseerimata töölisnoortega ja neid ühinguisse tõmmata. Tutvustada neid Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali noorsoo programmiga ja teiste noorsoo kaitseesse puutuvate küsimustega.

Noorsotsialistliku Liidu II kongressi saadikuid ja külalisi

Päale selle kongress töölisnoorsoo kaitse alal püstitas järgmised nõudmised:

1. Laste ja alaealiste tarvis erikohtud.
2. Palgamiinimumi seadus töölistele ja eriti õpilastele.
3. Emade ja vaestelaste üldine kindlustamine.
4. Tööpuuduse vastu kindlustamine.
5. Haiguse ja õnnetuse vastu kindlustamise laiendamine kõigi palgataöölise kohta.
6. Tööpäeva pikkuse ja puhkeaegade seaduse maksmapanek.
7. Lasterohkete perekondade toetamise seadus.
8. Kehvematele õpilastele toetusfondi asutamine või selleks riigi eelarve korras tarvilikkude summade lubamine.

Tulevikus püüame kongressil vastuvõetud otsuste juures lähemalt peatuda.

Parandada.

„Rünnak“ nr. 1, lk. 14, 7 rida alt on trükitud „tormid“, peab olema „tornid“.

Tallinna Töölisteraater

---

1. maist alates eelolewaks hooajaks
legelaste wasluwõimine

näitetruppi
kõnekunsti
liikumisrühma

sümfoonia orkestri
puhkpillide orkestri
mandoliini orkestri

laulukoori

Teatribüroo awatud igapäew kella 11—8
W. Pärnu mnt. 31. Telefon nr. 29-04.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.

Vastutav toimetaja: **Reinhold Saving**. Väljaandja: **Alfred Offenbach**.

Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.